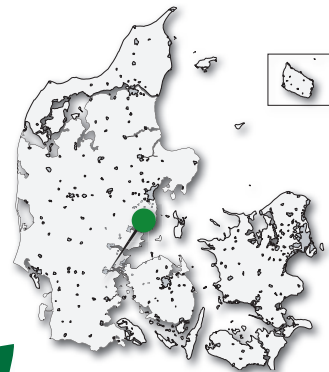

Bedrift helt *tilpasset nicheavl*

Den sønderjyske økolog og biodynamiker Kurt Jessen har investeret i perfekte lagerfaciliteter til produktion af brødkorn af gamle arter og sorter

Af Per Henrik Hansen, freelancejournalist for Økologisk Landsforening

På den økologiske bedrift Eliselund mellem Haderslev og Christiansfeld forenes det mest moderne med det mest ældgamle inden for planteavl. På den ene side investerede ejer og driftsleder Kurt Jessen for syv år siden 2,5 millioner kroner i topmoderne lagerfaciliteter. Pakket ind i en 680 kvadratmeter stor og 14 meter høj nybygget lade står i alt ti stålsiloer med tilhørende kornrenseri og to tørrerier. Nok til at opbevare over 1.000 ton korn under optimale forhold i årevis, om det skal være. På den anden side er en del af bedriftens 220 hektar tilsæt med ældgamle

kornarter som enkorn, emmer og spelt. Arter, som efter en nutidig målestok giver et meget beskedent udbytte og derfor har været helt forsvundet fra dansk landbrug – for emmers og enkorns vedkommende i århundreder – men som nu har fået en renæssance hos moderne kvalitetsøgende forbrugere.

Men det moderne og det gamle er ikke en modsætning her på Eliselund.

- Jeg byggede kornlageret, fordi jeg synes det er utroligt spændende med de gamle sorter. Og for at kunne dyrke dem, skal jeg kunne opbevare dem hver for sig og sikre kvaliteten, indtil aftagerne har brug for varen, fortæller Kurt Jessen.

Lager bygget som en helhed

Hele lageret er konstrueret som en helhed og bygget i én omgang. Når høsten køres ind fra marken, tippes kornet ned i et påslag, og derefter forbliver det inde i det lukkede system frem til det forlader gården, uden mus, rotter eller fugle kan få adgang til lækkerierne.

Først går kornet gennem renseriet og derefter gennem et af de to tørrerier. Begge er af omløbstypen, hvor tørringen sker ved lavere temperatur end ved gennemløbstørrerier. Kapaciteten er cirka 23 ton pr. portion. Gennem lukkede rør, hvoraf nogle er støbt ned i betongulvet, bliver det nedtørrede korn transporteret ud i en af siloerne. Men hvis der er skiftet afgrøde siden sidste aflæsning, går den første slat på omkring en tønne op i en særlig silo med foderkorn til Kurts omkring 160 stude.

- På den måde er jeg sikker på at holde afgrøderne rene for hinanden, siger Kurt Jessen.

En anden detalje er, at tørringen og beluftningen af siloerne ikke sker ved, at der blæses luft ind. Derimod er anlægget bygget til at luften suges ud.

- Sugning giver en mere ensartet luftstrøm over det hele og er bedre til at forebygge kondens, forklarer Kurt.

Det er også forebyggelse af kondens, der er årsag til at Kurt har valgt at bygge en lade omkring hele anlægget, inklusive stål-siloerne. Forklaringen lyder:

Konsulent Christian Petersen fra Økologisk Landsforening (til venstre) og planteavlser Kurt Jessen er godt tilfredse med den fint blomstrende kløvergræsmark. – Kløvergræs er motoren i økologi, fastslår Christian Petersen. Foto: Per Henrik Hansen.

Enkorn

Spelt

Sort emmer

Spelt, enkorn og sort emmer er alle eksempler på kornarter, der selv ved meget lave tilførsler af næringsstoffer kan høstes med en god kvalitet. Til gengæld er udbyttet forholdsvis lave. Foto: Sven Hermansen, Økologisk Landsforening.

- Når siloerne står i en bygning, får jeg ikke den temperaturforskel på siloens yderside og inderside, som kan give kondensvand. Hvis en silo bare er til foderkorn, der løbende udskiftes, så er kondensvandet ikke noget problem. Men når jeg skal opbevare det samme korn i siloen i mange måneder, så dur det ikke, at der er kondens.

Kontrakter på gamle sorter

Kurt Jessen dyrker ikke alene gamle kornarter. Når der står hvede på markplanen, er det ofte gamle sorter som for eksempel Dragon eller Ølandshvede, der kommer i såmaskinen. Og det er altid efter aftale med enten mølleriet og bageriet Aurion ved Hjørring eller Skærtøft Mølle på Als. De to er sammen med havregrynsproducenten Dalby Mølle faste aftagere af hele Kurt Jessens kornhøst.

Dyrkningen af de gamle sorter og arter hænger især sammen med salget til Aurion.

Jørn Ussing Larsen, som leder den økologiske og biodynamiske virksomhed, er foregangsmand for de gamle arters og sorters genkomst i danske køkkener og bageovne. Og ham har Kurt Jessen et godt og nært samarbejde med.

Hvis man vil satse på nicheafgrøder, er det da også vigtigt at have sikkerhed for afsætningen, understreger Kurt Jessens planteavlskonsulent, Christian Petersen fra Økologisk Landsforening.

- Markedet for de gamle arter og sorter er lille, og man kan ikke regne med at finde aftagere, hvis man ikke har en kontrakt på forhånd. Til gengæld giver de gamle arter og sorter et rimeligt udbytte i forhold til prisen, selv ved lavt input af kvælstof, og de er bedre til at konkurrere med ukrudtet end de fleste moderne sorter. Og det er vigtigt i økologisk drift, siger konsulenten.

Selv spelt, som er den mest kendte og mest sælgende af de gamle kornarter, skal man

ikke kaste sig ud i dyrkningen af, uden at have kontrakt på afsætningen.

- Spelt dur kun til brødkorn. Den har faste skaller, som gør den uegnet til foder. Så hvis du ikke kan sælge høsten som brødkorn, kan du ikke redde noget ind ved at bruge ►

Lagerfaciliteterne på Eliselund

- * Eget kornrenseri
- * To tørrerier af omløbstypen
- * Seks store stålsiloer, hver med kapacitet til cirka 150 ton hvede
- * Fire mindre stålsiloer, hver med kapacitet til cirka 45 ton hvede
- * Særlig silo til foderkorn til gårdens 160 stude
- * Det hele placeret i én bygning
- * Lukkede transportkanaler mellem renseri, tørrerier og siloer

den som foder. Det er alt eller intet, fortæller Christian Petersen.

Kløver er motor

Næsten en tredjedel af Eliselunds 220 hektar er dækket med kløvergræs i omdrift. For som Christian Petersen siger:

- Kløvergræs er motoren i økologisk drift, uanset om man har kvæg eller ej. Det er kløveren, der skaffer kvælstoffet til de efterfølgende afgrøder, sanerer mod sædskifte-sygdomme og reducerer mængden af især frøkrudt.

Takket være kløveren som forfrugt kan Kurt Jessen nøjes med at tildele sine marker gennemsnitligt 72 kg kvælstof pr. hektar (tal fra 2011), hvilket kun er det halve af de 140 kg som økologi-reglerne tillader. Det hører med i billedet, at alle marker er god lerjord, JB 6. På det grundlag høster han normalt omkring 40 hkg pr. hektar i hvede, 50 hkg pr. hektar i havre og 40 hkg pr. hektar i byg. Inden for de gamle kornarter er en normal høst pr. hektar 15 hkg enkorn, 25 hkg emmer eller 30 – 40 hkg spelt (inklusive skaller).

Kløvergræsset udnyttes både af Kurt Jessens egne 160 stude, der købes som tre-måneders kalve hos økologiske mælkeproducenter, og af en flok malkekøer tilhørende den økologiske mælkeproducent Niels Jørgen Rasmussen.

Bag Eliselunds driftsbygninger har mælkeproducenten opstillet en mobil malkebot, så køerne kan afgræsse de tilstødende marker. Til efteråret kommer malkebotten hjem og står ved Niels Jørgen Rasmussens stald.

I alt køber Niels Jørgen Rasmussen kløvergræs fra 17 hektar af Kurt Jessen, dels til afgræsning, dels til slæt. Desuden leverer

Kurt Jessen halm til Niels Jørgen Rasmussen, og der går staldgødning den anden vej.

Lægger om til biodynamisk drift

Efter at have været økolog siden 1995 er Kurt Jessen nu ved at lægge Eliselund om til biodynamisk drift. Som biodynamiker er han fortsat underlagt det økologiske regelsæt. Men han bliver desuden kontrolleret af Foreningen for Biodynamisk Jordbrug efter såkaldte Demeter-regler. De siger blandt andet at markerne skal behandles med særlige præparater, fremstillet af kogødning og kiselsten, og at der højst må tilføres gødning svarende til 112 kg kvælstof pr. hektar pr. år i gennemsnit.

- Det biodynamiske er en spændende udfordring. Og jeg tror, at præparaterne vil styrke afgrøderne og give en større harmoni på bedriften, siger Kurt Jessen. Helt konkret håber han blandt andet, at det med den biodynamiske drift vil lykkes at blive fri for de tidsler, der fylder lidt rigeligt på en mark, hvor der i år står hvede. Lidt af et særsyn på Kurts marker, hvor der ellers er langt mellem ukrudtsplanterne.

Stik imod den almindelige økologiske opskrift mod tidsler – udtørring gennem pløjning og derefter gentagne harvninger – vil Kurt Jessen prøve at få kål på tidslerne ved dyrke

den pågældende mark helt uden pløjning, foreløbig i 2011.

- En af tankerne i det biodynamiske er, at vi helst kun skal behandle jorden i tre til fire centimeters dybde for ikke at lave for meget ravage længere nede. Så nu prøver jeg at skabe så gode forhold for afgrøderne med biodynamisk drift og kun let jordbearbejdning, så tidslerne forsvinder af sig selv, siger han.

Christian Petersen er spændt på at se, hvordan Kurt Jessens pløjefri eksperiment falder ud.

- Normalt er vi jo glade for ploven inden for økologi til at bekæmpe både rodokrudt og frøkrudt. Men det er spændende at se, om det kan gå uden, siger konsulenten.

Afgrøder i 2011

- * 8,9 hektar vedvarende græs
- * 10,8 hektar vinterenkorn
- * 12,8 hektar våremmer
- * 14,7 hektar lucerne
- * 23,4 hektar havre (Pergamon og Dominik)
- * 41,2 hektar vinterspelt (Oberkulmer Rotkorn)
- * 48,5 hektar vårhvede (Øland, Dragon og Dalar)
- * 70,7 hektar kløvergræs

Med i projekt Bedre Udbytter

Eliselund er en af de fem bedrifter med økologisk planteavl, som deltager i Økologisk Landsforenings projekt Bedre Udbytter. Formålet med projektet er blandt andet at udveksle viden og at formidle deltagerens erfaringer videre til andre planteavlere. Ikke mindst skal der udveksles erfaringer med reduceret tilførsel af næringsstoffer og alternativer til konventionel husdyrgødning på økologiske marker. Det sidste er ekstra aktuelt, fordi Økologisk Landsforening og Landbrug & Fødevarer sammen har besluttet at udfase økologers brug af konventionel husdyrgødning i løbet af de næste ti år. Som led i projekt Bedre Udbytter bliver der også lavet forsøg med efterafgrøder og med udtagning af meget detaljerede jordprøver og kalkning ved hjælp af GPS.

Leverandørregister

Analysér

OK LABORATORIUM for Jordbrug

- Jordbundsanalyser
- Såsædsanalyser
- Gylleanalyser

Ærøvej 1 · 8800 Viborg
86 60 08 60 · www.oklab.dk

Arbejds miljø

► Sikkerhed ► Økonomi ► Komfort ► Miljø

Air-Ace åndedrætsværn
til beskyttelse af **dine** lunger

AIR ACE Tlf.: 58 16 10 00
SAFETY FOSFIDATOR www.airace.dk

Arbejds miljø

STARCUT

Spearhead.eu
Green-Tec® - 7555 3644